

Sorun özme Kabiliyeti

**Bireysel, kurumsal ve toplumsal
ölçeklerde**

M.Tinaz Titiz

19 Kasım 2012 – Rev 12.0

Bu toplantı için tanımlarım

SORUN (problem, mesele)	ÇÖZME (halletme)	KABİLİYETİ (yetkinlik)
<p>1.İstenmeyen durum (örn. hastalık, işsizlik, kavga, taciz vb)</p> <p>2.İstenen, ama karşısında engeller bulunan durum (örn. zengin olmak, istediği fakülteye girebilmek, isinde terfi etmek vb)</p>	<p>1.Yok etmek,</p> <p>2.Kimi nedenleri yok etmek ve/ya etkilerini azaltmak,</p> <p>3.Katlanabilme düzeyini artırmak</p> <p>Yollarıyla, sorunun yarattığı rahatsızlığı daha katlanılabilir hale getirmek.</p>	<p>1. Bireysel çerçevede,</p> <p>2. Kurumsal çerçevede (şirket, vakıf, dernek, ordu, hükümet vb),</p> <p>3. Kesimsel çerçevede (Aleviler, Süryaniler, esnaf, tüccarlar, iş insanları, bilim insanları vb),</p> <p>4. Toplumsal çerçevede.</p>

Sorun Çözme Kabiliyeti: Niçin önemli?

- **SÇK, “deger kavrami” üzerinden iyi degerlendiriebilir.**
- **“Deger”, sahip olmak için, talep edilen bedelin ödenmeye razı olunacağı herhangi bir sey olabilir.**
- **Birkaç örnek..**

Solving equation by one Blondie:

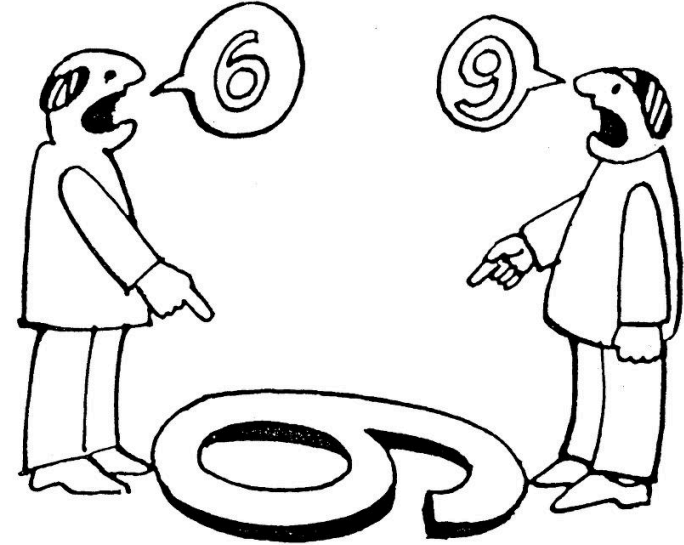
$$\frac{1}{n} \sin x = ?$$

$$\frac{1}{n} \cancel{\sin} x =$$

$$six = 6$$

Deger nasıl olusuyor? –örnek-

- **Kursun kalem >**
- **silgili KK >**
- **üstü resimli >**
- **kokulu >**
- **çesitli yumusakliklarda >**
- **bitmis kalemler için uzaticili >**
- **silinir / sabit seçenekli >**
- **bir tarafi sabit bir tarafi silinebilir >**
- **bir tarafi siyah – bir tarafi renkli....**

Deger nasıl oluyor? –örnek-

- Meyva > organik mey >
- full org. mey >
- TSE kalite güvenceli >
- uluslararası kalite güvenceli >
- vakum paketli > ayıklanmış >
- kurutulmuş >
- üzerinde AR-GE yapılarak aktif maddeleri belirlenmiş >
- aktif maddesi sentetik olarak üretilmiş >
- ilaç haline dönüştürülmüş >
- satışından belirli bir payla toplumsal sorumluluk projeleri desteklenerek markaya güven pekiştirilmiş >
- firma eskiyerek güven pekiştirmiş >
- güvenilir kişilerin bu markayı tercih ettikleri bilinir kılınmış >
- ....

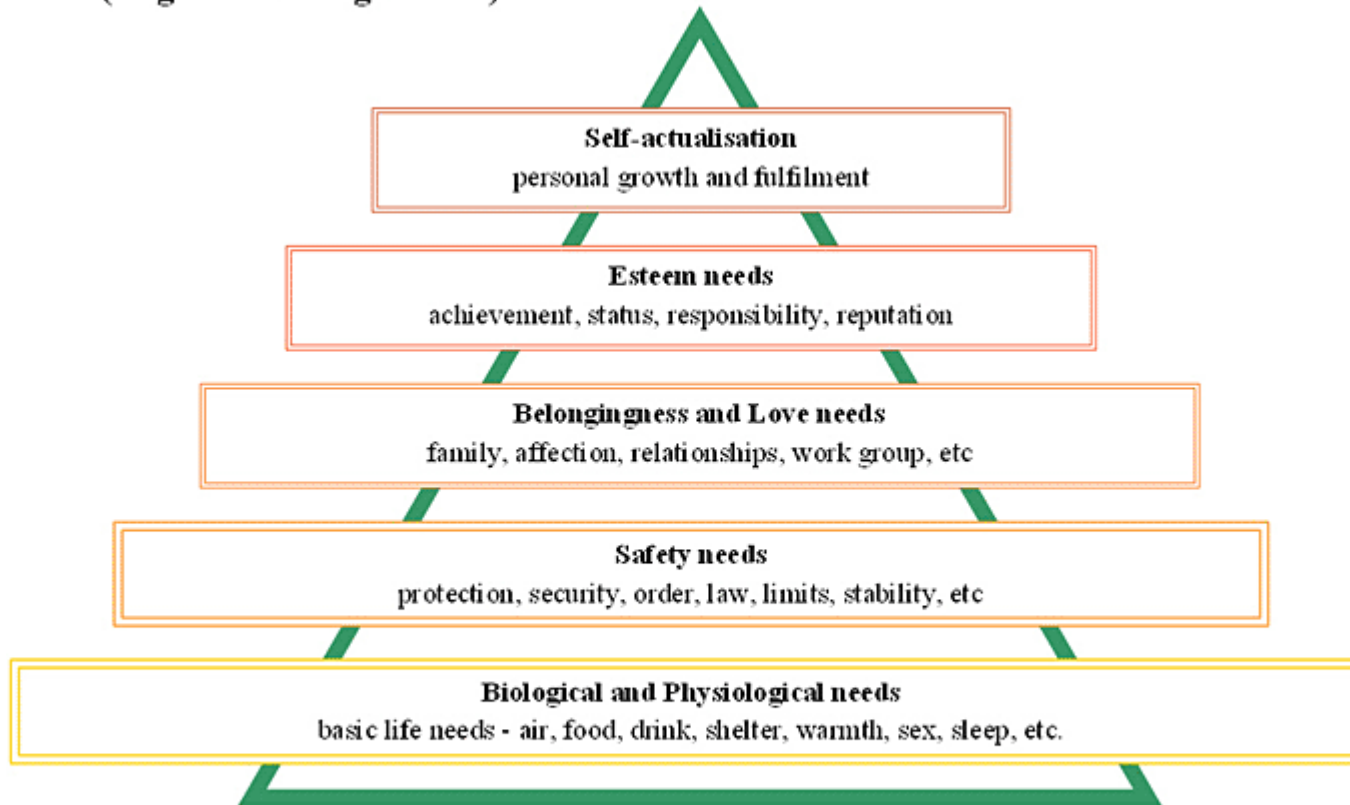
Deger nasıl olusuyor? –örnek-

- **Wolfram (RoM) (~\$60/ton) >**
- **tas-topraktan ayiklanmis (~\$150/ton) >**
- **yikanmis (~\$400/ton) >**
- **sinterize edilmis (~\$1000/ton) >**
- **karbonla tungsten-carbide hale getirilmis (~\$4000/ton) >**
- **delici-kesici uç haline getirilmis (~\$10/gr) ...**

Yasam konforu (refah) “deger” demektir..

Maslow's Hierarchy of Needs
(original five-stage model)

© alan chapman 2001-4, based on [Maslow's Hierarchy of Needs](#)

Not to be sold or published. More free online training resources are at www.businessballs.com. Alan Chapman accepts no liability.

Enerji ➡ Deger ➡ Refah ögeleri

- **Maslow' un her basamagi refah ögeleridir,**
- **Her refah ögesi birer “deger” dir,**
- **Bir refah ögesi (deger), üzerine enerji eklenererek daha yüksek refah saglar hale (daha degerli) hale getirilir,**
- **Insanoglunun, deger (enerji) pesinde kosmasi onun genetik yazgisidir,**
- **Bu yolda her türlü yolu kullanir,**
- **Yani enerji her seydir.**

Sorun Çözme Kabiliyeti: Niçin önemli?

- **Birey, kurum, kesim veya toplum yasamlarındaki tüm mücadeleler, “değer” kavrami çevresinde olur.**
- **Mücadelelerin esası, değer yaratmak ya da yaratılmış değerleri –rıza ile, kandırarak, zorla-transfer etmektir.**
- **Mücadelelerde kaybetmemek ancak yüksek Sorun Çözme Kabiliyeti ile olur.**
- **Tarih bir anlamda, düşük ve yüksek SÇK sahipleri arasındaki mücadelesidir.**

Bir örnek: Silgili kursun kalem!

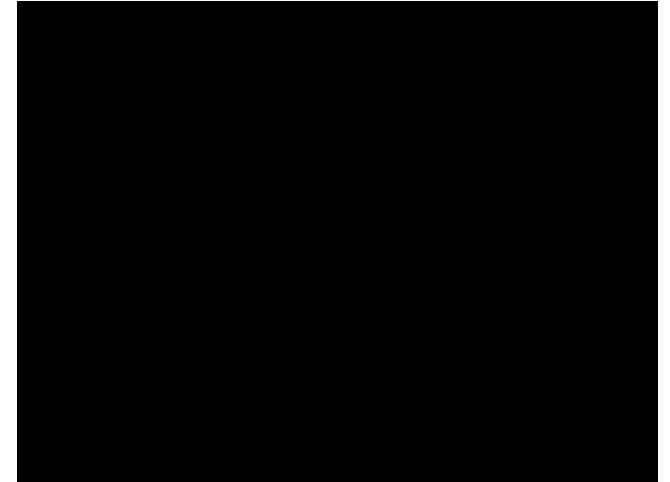
Bir silgili kursun kalem örnek olarak alınmış ve adım adım ilerlenerek enerjiden nasıl türedigi gösterilmiştir..

Enerjinin esitli halleri..

- 1. Gnesin isimasi, enerjinin en kaba ve en az yogun formu,**
- 2. Bu isima bitkilerin olusmasina yol açar; bitkiler (sebze, meyva aa vs) daha yogun enerji halleri.**
- 3. Hayvanlar bu isima sayesinde var olur ve daha da yogun enerji.**
- 4. Bitkiler toprak altinda pertrole dnsnce daha da yogunlasir.**
- 5. Bunlardan ilk dördünü kullanan insan daha yogun enerji.**
- 6. Egitilip bir konuda uzmanlasan insanlar ise daha yogun enerji.**
- 7. Bu uzmanlarin arasindan çikan nadir beyinler ise daha yogun.**
- 8. Böylece giderek daha yogun enerji demek olan mal ve hizmet ürünleri (refah ögeleri) ortaya ikar.**

“No free lunch!” (bedava yemek yok!)

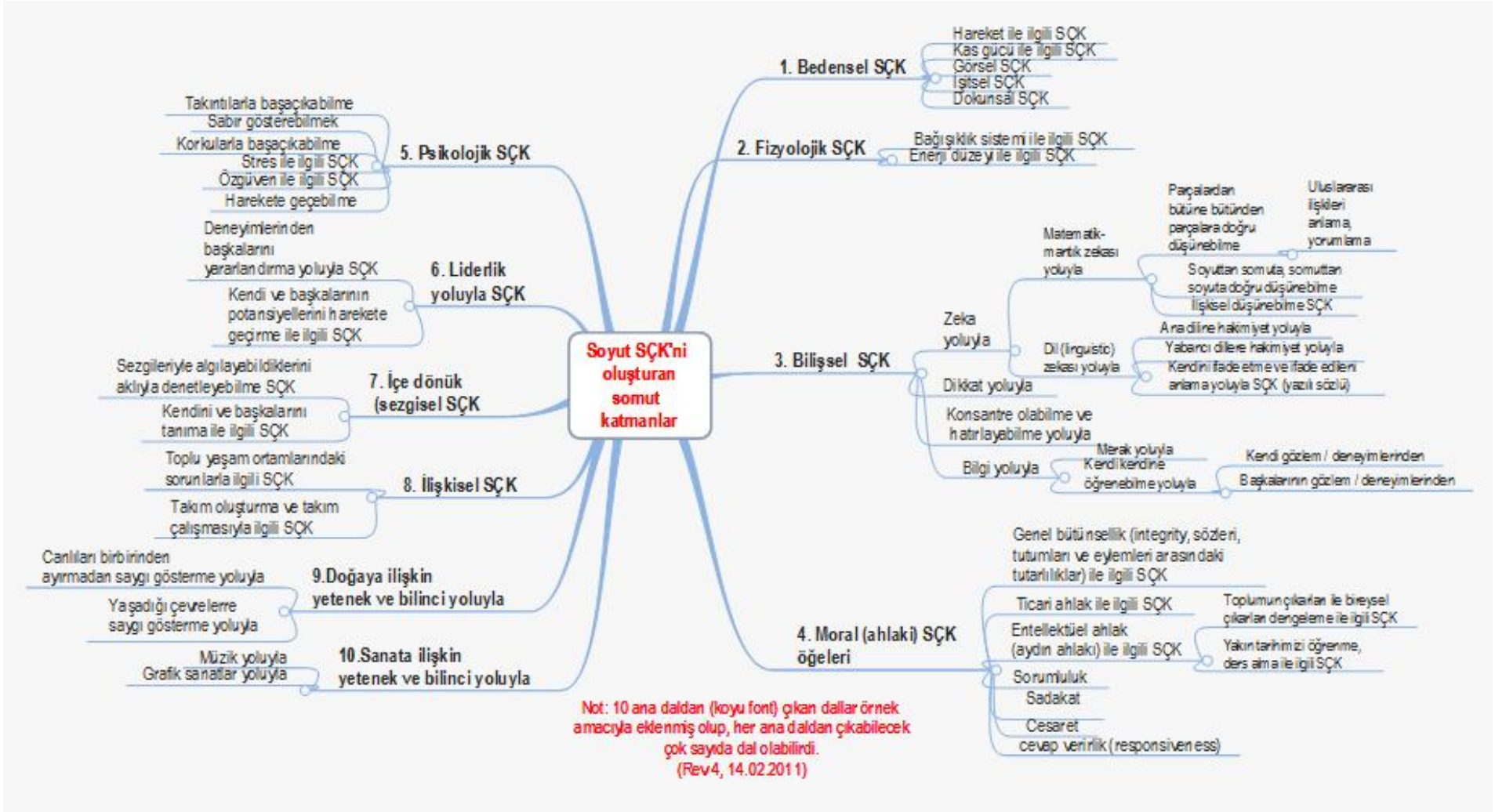
- **Görüldüğü gibi, her düzeydeki refah -gecekondundan villaya, attan Mercedes' e kadar-, çeşitli yoğunlukta enerji demektir.**
- **Bireyler, kurumlar ve uluslar arasındaki bütün çatışmalar, ihtiyaç olan refahın -yani yoğun enerji- güzellikle, hileyle ya da zorla transfer edilip refah artışı sağlamak içindir.**
- **Para ise, enerji alis-verisi için ortak değişim aracıdır.**

Yasamin degismez kuralina dikkat!

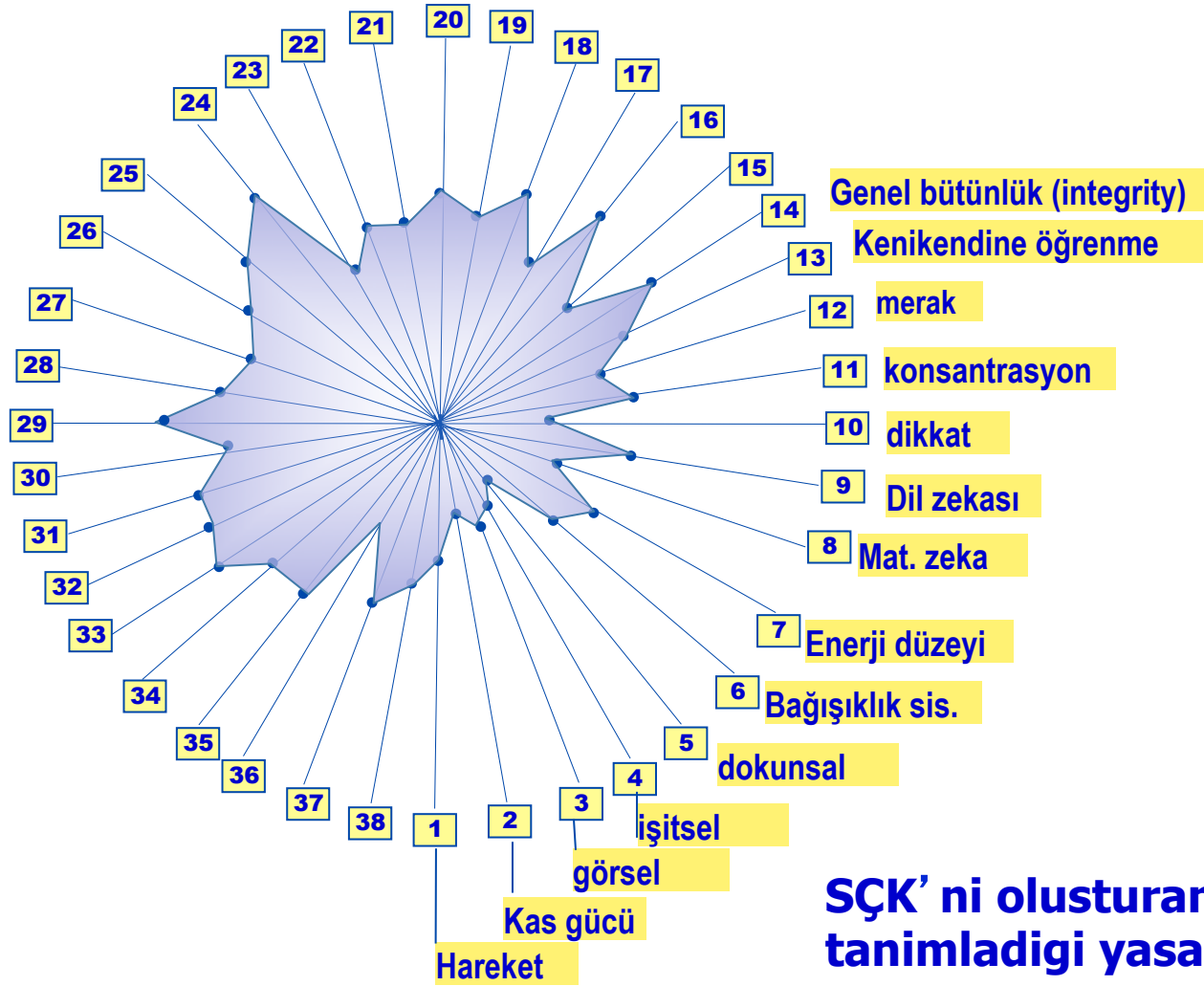
- **Eger elinizde enerjinin herhangi yogunluktaki bir türünü (deger) bulunduruyor iseniz, bunu sizden –daha az enerji karsiliginda- almak isteyenler olacagini bilmeli VE BUNU, YASAMIN DOGAL KURALI OLARAK GÖRMELISINIZ.**
- **Bu alis-veris sürecinde, deger kaybina ugramamak tek kosula baglidir: Yüksek Sorun Çözme Kabiliyeti' ne sahip olmak!**

Peki bu SÇK' nin bileşenleri neler?

Bu SÇ araçları, yaşam alanımızın çerçevesini belirliyor; aynı zamanda SÇ Kabiliyetimizi de!

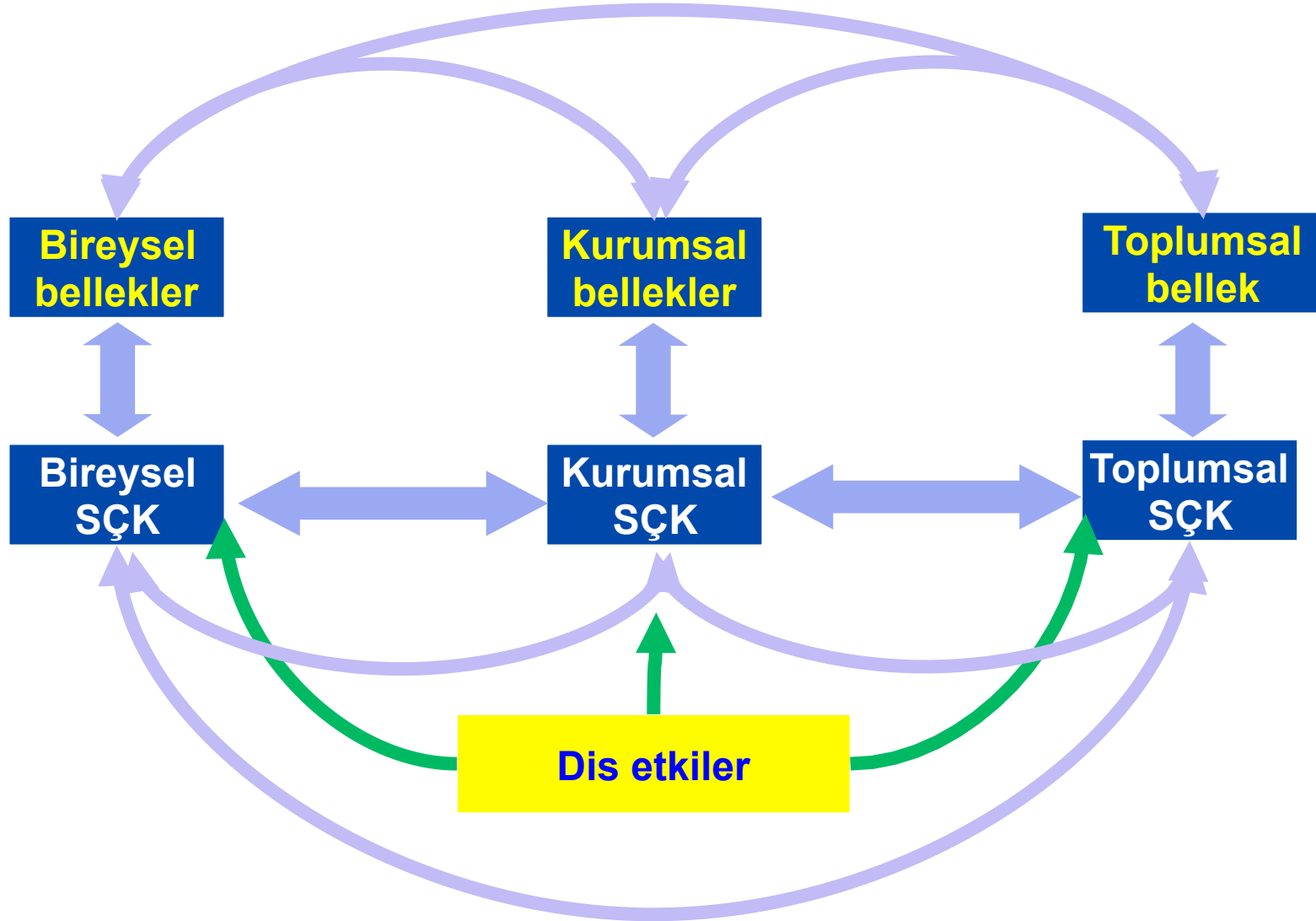
Aynen evimizdeki takım çantasının zenginliği gibi. Ne kadar çeşitli alet varsa sorunlara o kadar kolay çare buluruz..

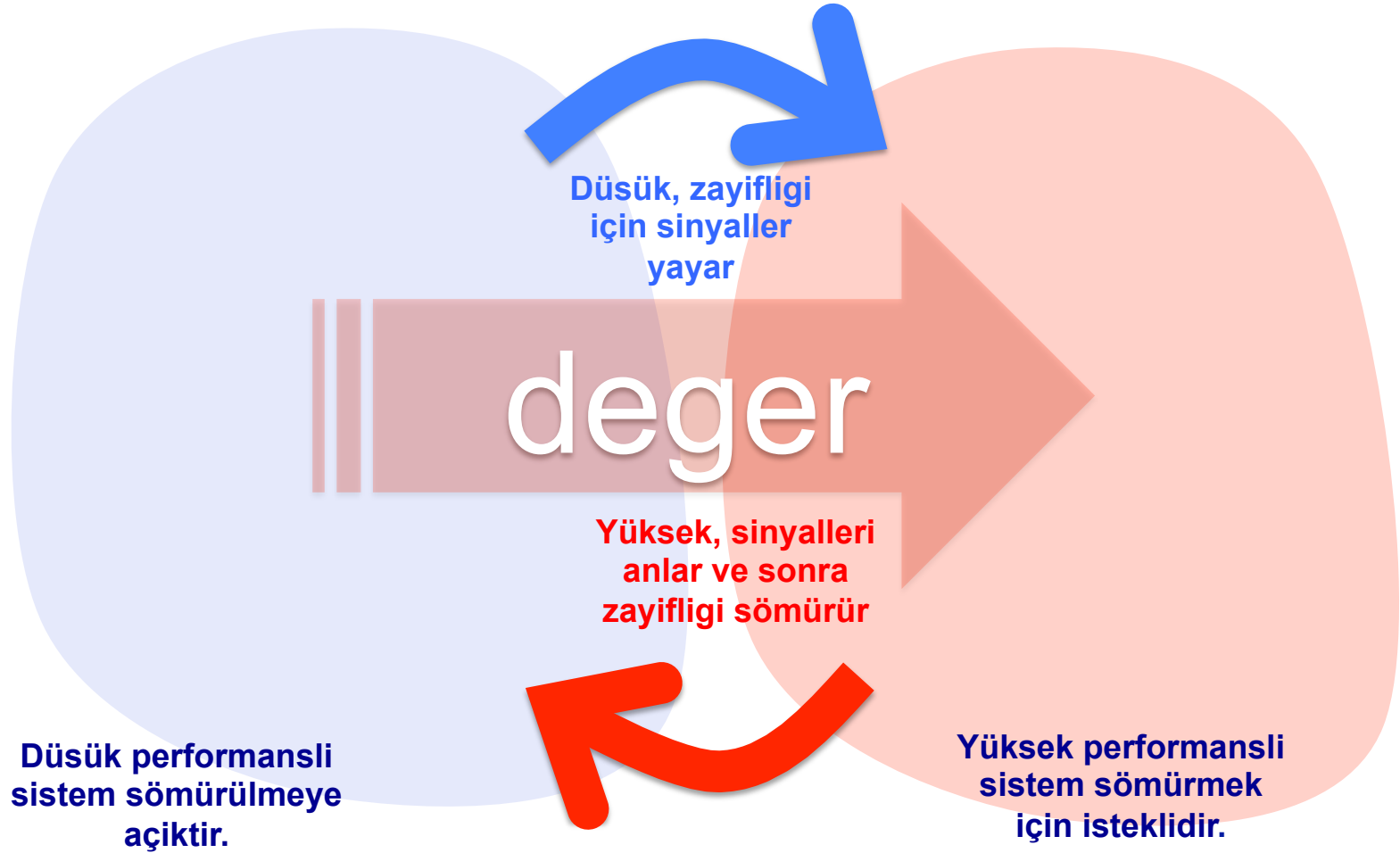
SÇK' ni oluşturan katmanların tanımladığı yaşam alanı..

Bireysel, kurumsal, toplumsal SÇK' lerinin karşılıklı ilişkileri.

Yüksek ve Düşük SÇK sistemleri arasındaki etkileşimler

Düşük SÇK' nin baslıca sebepleri

1. Güçlü SÇK' ne karsi deger yitirme (*istismara açık alan*) kavrami hakkında farkındalik eksigi,
2. Sorgulanamazlık gelenegi,
3. Sorunlarini çözme açısından birilerine *bagimli* olmak, *birey* olamamak,
4. IK sermayesinin kritik kütllesini olusturamama,
5. Toplumca paylasilmis bir vizyona sahip olmama.
6. Düşük SÇK' nin kisir döngüsü.

SÇK ve bagisiklik sistemi analojisi

Yrd. Doç. Dr. Besim Özaykan

Fizyoloji ABD, Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi

- **SÇK-bagisiklik sistemi benzetmesi hem sorunun anlasilmasi hem de çözüm yollarinin ortaya çikarilmasi açısından mükemmel bir örnektir.**
- **Bagisiklik sisteminin etkinligini azaltan bir yigin etken, sistemin isleyisine bagli diger sistemlerin savunmasini bozar,**
- **Yardimci T hücrelerinin tahrip olmasi (AIDS' de oldugu gibi) tüm diger bagisiklik sistemi hücrelerinin islevlerininin büyük ölçüde azalmasına yol açmakta,**
- **SÇK yetmezliginin merkezinde yer alan ezberin de SÇK açısından benzer bir islevsizlige yol açtigi benzetmesi çok yerindedir..**

SÇK için Beyaz Nokta® kriterleri..

1. Sorunun **Tanımlanmışlık Düzeyi,**
2. Sorunun nedenlerine ve çözümlerine ilişkin katkılarının serbestçe akabileceği **Kanalların Varlığı ve Kalitesi,**
3. Soruna yol açan **Kök-Nedenler'** in ortaya konulmasındaki netlik,
4. Sorunların diğer sorunlarla **Etkileşim Mekanizmalarının Anlaşılabilirlik Düzeyi,**
5. Sorunların çözümü için geliştirilmiş ve sorunun paydaşlarının katkılarına açık olan **Politika Belgelerinin Varlığı ve varsa Kalitesi,**
6. Çözümlerin **Sürdürülebilirliği,**
7. Sorunlarını **Çözememek Nedeniyle Ugranılan Zararlar.**

Toplumumuzun SÇK Düzeyi Nedir?

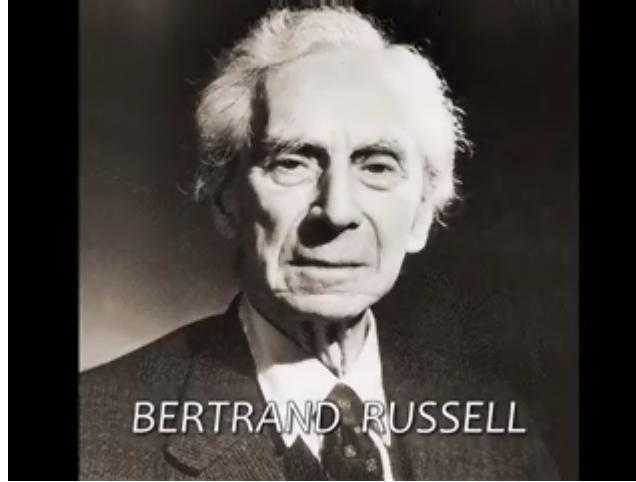
- **Toplumumuzun SÇK, çeşitli sorunlar açısından ve her birindeki muhtemel subjektifliği minimize edebilecek 7 kriterle değerlendirilebilir.**
- **Daha çarpıcı bir değerlendirme ise, tam anlamıyla SORUN ÇÖZMEK demek olan DEMOKRASİ açısından yapılabilir.**
- **Dêmos (halk) + Kratos (güç, iktidar) $\approx$ Halkın kendini yönetmesi $\approx$ Halkın, kendi sorunlarını çözmesi..**
- **Demokratik rejime geçilen 1950' den bu yana, halkın kendini yönetme sürecine katılma düzeyinin düşüklüğü, toplumun SÇK açısından dramatik bir gösterge sayılabilir.**

Kritik müdahale önlemleri neler olabilir?

- **Yüzyıllar içinde olusmus sorun çözüme kültürünü kısa yoldan degistirmek güçtür,**
- **Çok sayıda ve birbiriyle uyumlu bir dizi faaliyeti (*concerted effort*) içeren bir yaklasimin kritik olanlari ilk el atilmasi gerekenlerdir,**
- **Bunlar bir zihin haritasi yardimiyla sunulacaktır.**

“All Life is Problem Solving”
(Tüm hayat sorun çözmektir)
Sir Karl Popper

Teşekkür ederim

www.tinaztitiz.com

www.beyaznokta.org.tr

www.ezberkaliplarinisorgula.com